

Network of Education Policy Centers

Nacionalno istraživanje o roditeljima u zemljama Jugoistočne Europe

Uključenost roditelja u život škole Kratki izvještaj i preporuke za Hrvatsku

Dr. sc. Renata Miljević-Ridički
Dr. sc. Vlasta Vizek Vidović

Uvod

Opsežna istraživanja provedena zadnjih tridesetak godina diljem Europe i Sjeverne Amerike ukazuju na to da uključivanje roditelja u školovanje njihove djece pozitivno utječe na različite aspekte obrazovanja kao što su: bolje školsko postignuće i više ocjene, redovitost na nastavi, manje ispisivanja iz škole, manje problema sa ponašanjem, uključujući zlouporabu droge i alkohola, te pozitivniji stav učenika i roditelja prema obrazovanju. (npr. Eccles i Harold, 1996., Fantuzzo i sur., 1995., Epstein i sur., 1997., Griffith, 1998.). Povratna informacija koju roditelji daju o školovanju njihove djece ima važnu ulogu u osiguranju kvalitete škole te može biti korisna za strateško planiranje poboljšanja škole.

Cilj poboljšanja suradnje roditelja i škole, kako na neformalnoj tako i na formalnoj razini, ima javnu potporu u društvu te je također postao dio zakonske legislative u većini europskih zemalja. Isto vrijedi i za Hrvatsku, gdje su u *Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi* (Narodne novine br. 87, 2008.) unesene zakonske odredbe koje nalažu sudjelovanje roditelja u donošenju odluka u školi. Premda su ostvareni zakonski uvjeti, primijećeno je da u većini ovih zemalja još uvijek postoji veliki raskorak između proglašenih namjera i stvarnog sudjelovanja roditelja u životu škole. Nije sasvim jasno je li razlog tome nedostatak interesa od strane roditelja ili škole, ili pak podvojeni stavovi prema uključivanju roditelja.

Kako bi se ispitao opseg i načine sudjelovanja roditelja u obrazovanju njihove djece, u Hrvatskoj je 2009. provedena opsežna studija kao dio inicijative *Poboljšanje kvalitete obrazovanja i uključenost roditelja* u zemljama jugoistočne Europe¹. Glavna svrha projekta bila je poboljšanje kvalitete obrazovanja promicanjem partnerstva između škole i roditelja. Ovo opsežno istraživanje provedeno je da bi se saznalo koja je uloga roditelja u javnom školovanju u zemljama jugoistočne Europe: koje su roditeljske potrebe, očekivanja i iskustva u nastojanju škole da roditelje uključe u život škole. U ovom izvještaju prikazani su glavni rezultati istraživanja roditeljskih stavova koje je provedeno u hrvatskim osnovnim školama, te preporuke za poboljšanje kvalitete suradnje škole i roditelja u našoj zemlji.

Metodologija

Istraživanje je provedeno u dvije faze. Glavnom istraživanju je prethodilo 6 sastanaka fokus grupa (FG). Podaci prikupljeni u fokus grupama omogućili su centralnom istraživačkom timu (CIT) da razvije potreban **instrumentarij**: upitnik za roditelje (kao osnovu za standardizirani intervju) i upitnik za ravnatelje (kao osnovu za standardizirani intervju). Upute za provođenje fokus grupa te primijenjeni upitnici nalaze se na internet stranici <http://www.see-educoop.net/aeiq/>

Glavno istraživanje provela je za to specijalizirana agencija u jesen 2009. Intervjui su provedeni sa 1122 roditelja osnovnoškolske djece iz 32 škole diljem cijele Hrvatske (slučajni stratificirani uzorak). Uzorak roditelja sastojao se od četiri poduzorka: glavni, osnovni uzorak roditelja većinske populacije (908), roditeljski predstavnici u školskim tijelima (N=144), i roditelji iz marginaliziranih grupa (Roma) (N=60) i njihovi roditelji-predstavnici N= 10). Roditelji su intervjuirani u svojim domovima. Ravnatelji škola iz uzorka (30 iz škola s većinskom populacijom i 2 iz škola sa većim brojem romske djece) su bili intervjuirani u školama.

U svrhu istraživanja sastavljen je upitnik koji pokriva sljedeća područja:

¹ Studiju je financirao Program podrške obrazovanju Instituta za otvoreno društvo, a implementiran je u suradnji s Centrom za istraživanje obrazovnih politika (CEPS, Univerzitet u Ljubljani, Fakultet za obrazovanje). Materijali i informacije vezane za projekt su dostupni na www.see-educoop.net/aeiq/outputs.htm

- sociodemografski podaci o djetetovoj obitelji
- informacije o sudjelovanju roditelja u životu škole: komunikacija sa školom (roditeljski sastanci i individualna komunikacija), roditeljsko poticanje djeteta da uči kod kuće, volontiranje, donošenje odluka, suradnja sa zajednicom i izvještaji o školskom pozivanju roditelja na suradnju
- kako roditelji ocjenjuju vlastitu motivaciju za sudjelovanje, koja su vjerovanja o ulogama roditelja i škole, kako percipiraju kompetentnost roditelja za sudjelovanje, otvorenost škole, te zadovoljstvo roditeljskim predstavnicima
-

Glavni nalazi

1. Roditelji

Većina roditelja suradnji sa školom pristupa na tradicionalan način: školu smatra odgovornom za obrazovanje, a roditelji se ne žele miješati ukoliko se to od njih posebno ne traži. Roditelji uglavnom očekuju inicijativu od strane škole i tada se, većinom, odazivaju.. Školu uglavnom vide kao sigurno mjesto za njihovo dijete, čak i ako dijete ima poteškoća u školi, ili ne razumije jezik (neka romska djeca). Kada nisu zadovoljni školom, to nije zbog toga što škola ne prihvaća njihovu inicijativu, nego zato što žele još nešto što bi im škola trebala ponuditi (npr. pisane obavijesti).

Iako su roditelji uglavnom zadovoljni načinom na koji učitelji komuniciraju s njima, ipak bi htjeli imati više informacija o uspjehu svog djeteta i više mogućnosti da izraze svoje mišljenje o nekim bitnim odlukama koje se tiču djetetovog obrazovanja. Na primjer, 91% roditelja nikad nije bilo upitano za mišljenje o upravljanju školskim financijama, od 44% njih nikad nije traženo mišljenje o organizaciji školskih događanja, 68% nisu pitani za mišljenje što se tiče izvanastavnih aktivnosti, 69% nije pitano za mišljenje o zdravlju i sigurnosnim pitanjima, 90% nije pitano za mišljenje o ukupnom upravljanju školom, 83% nije pitano za mišljenje o stvarima koje se tiču obrazovanja (kurikulum, udžbenici, opterećenost učenika), 71% nije nikad pitano za mišljenje o rješavanju problema nasilja među učenicima i disciplini.

Roditelji uglavnom smatraju da bi škola trebala tražiti njihovo mišljenje o većini spomenutih stvari, osim o pitanjima školskih financija.

Roditelji koji su članovi školskih tijela donekle se razlikuju od ostalih roditelja što se tiče percepcije uključivanja roditelja. U skladu sa svojom ulogom roditeljskih predstavnika više su partnerski orijentirani od ostalih roditelja i spremnije se uključuju u različite školske aktivnosti.

2. Ravnatelji

Ravnatelji i roditelji razlikuju se i u percepciji inicijative za uključivanje roditelja od strane škola – ravnatelji tu inicijativu smatraju većom. S druge strane, roditeljska procjena vlastite uključenosti je veća od procjene ravnatelja. Oni procjenjuju svoju spremnost na suradnju sa školom većom nego ravnatelji.

Postoji obostrano slaganje o tome koje su prepreke za bolju suradnju roditelja i škole – obje strane se slažu da se radi o roditeljskom faktoru. Ti rezultati utvrđeni su i u fokus grupama kao i u glavnom istraživanju. Većina roditelja je istaknula da je danas teško biti roditelj te su se požalili na pretrpanost poslom. (Izvještaj o fokus grupi <http://www.see-educoop.net/aeiq/>). U glavnom istraživanju, kad su izravno upitani tko je odgovorniji za zapreke u postizanju bolje suradnje roditelja i škole, obje grupe su naglasile da je u pitanju

roditeljski faktor (Tvrdnje: *Roditelji nisu zainteresirani za sudjelovanje u školskim aktivnostima. Roditelji se nemaju vremena informirati o školskim aktivnostima.*)

Obje grupe se slažu da je najčešći oblik suradnje roditelja sa školom roditeljski sastanak.

3. Roditelji Romi

Roditelji Romi su rjeđe pozivani na suradnju i oni su manje zadovoljni školskim uspjehom svoje djece. Prema podacima iz fokus grupe, roditelji Romi bi željeli sudjelovati u Vijeću roditelja (ali ne sudjeluju jer nisu uključeni).

Roditelji Romi zadovoljniji su od ostalih roditelja (roditelja većinske populacije) informacijama koje primaju od škole i načinom na koje ih primaju u školi (češće dolaze u školu, ako su pozvani, od ostalih roditelja). Usporedili smo odgovore koje su dali roditelji Romi s odgovorima roditelja većinske populacije u sljedećim kategorijama: količina poziva na suradnju od strane škole, odaziv roditelja, korist suradnje za dijete, roditeljska sposobnost za suradnju, roditeljska dužnost da surađuju.

Roditelji Romi su, kao i roditelji većinske populacije, izjavili da im je upućen mali broj poziva od strane škole, ali je kod njih zabilježen veći odaziv na školske pozive (pozivi da dođu na sastanke, da čitaju pisane izvještaje iz škole, da sudjeluju u volontiranju, da pomažu djeci sa domaćom zadaćom i da sudjeluju u donošenju odluka) u usporedbi s ostalim roditeljima. Oni također ocjenjuju većom roditeljsku dužnost da sudjeluju, no malo su manje uvjereni od ostalih roditelja u stvarnu korist od sudjelovanja.

Preporuke:

Na temelju ovog istraživanja i informacija dobivenih iz drugih relevantnih istraživanja te zakonskih dokumenata, donesene su sljedeće preporuke za promicanje partnerstva roditelja i škole:

A. Obrazovna politika na nacionalnoj razini

1. Ministarstvo obrazovanja, znanosti i športa trebalo bi organizirati seminare i radionice za ravnatelje i učitelje na kojima bi se prezentirali rezultati iz ovog istraživanja i drugih izvora koji pokazuju pozitivne učinke uključivanja roditelja na djetetov akademski uspjeh i socijalno-emocionalnu dobrobit. Tako bi se ravnatelji i učitelji senzibilizirali da promijene način komuniciranja s roditeljima i promiču uključivanje roditelja u školske aktivnosti i donošenje odluka.
2. Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja trebao bi uvesti „uključivanje roditelja“ kao jedan od standarda kvalitete za škole i razraditi set pokazatelja za praćenje i procjenu kvalitete suradnje škole i roditelja. Primjer dobre prakse se može naći u publikaciji „National Standards for Parent/Family Involvement Programs“ koji je izdala američka Nacionalna udruga roditelja i učitelja (PTA, 1997). U tom smislu škole bi trebalo poticati da uključuju pojedine strategije za uključivanje roditelja u svoje razvojne planove. Roditelji bi također trebali postati članovi školskog tima za osiguranje kvalitete obrazovanja i sudjelovati u svima fazama procesa unapređivanja roditeljskog uključivanja.
3. Državne agencije koje osiguravaju stručnu potporu školama trebale bi učiniti dostupnima bitne informacije kako u tiskanom obliku tako i koristeći internetske izvore pomoću kojih će nuditi primjere dobre prakse suradnje roditelja, škola i zajednice. Također bi školama trebale omogućiti savjetovanje, obuku i tehničku pomoć potrebnu da se uspostavi učinkovita suradnja s roditeljima. Posebnu pažnju

trebalo bi obratiti na **edukaciju učitelja** kako bi uvidjeli važnost partnerskog pristupa i uključivanja roditelja u školovanje njihove djece. Važno je naglasiti učiteljima da su roditelji zainteresirani za sudjelovanje u školskom životu, ali im nedostaje inicijativa, što znači da bi željeli primiti od škole više poziva na različite vrste suradnje. Učitelji bi trebali prihvatiti uključivanje roditelja kao pomoć, a ne dodatni teret njihovom poslu (<http://www.see-educoop.net/aeiq/parents/croatia%20summary%20final.pdf>)

B. Školska razina

1. Škole bi trebale ponuditi roditeljima više informacija o mogućnostima sudjelovanja. Trebale bi obavještavati roditelje o mogućnostima volontiranja, njihovim pravima i mogućnostima utjecanja na proces donošenja odluka u školama.
2. Škole bi također trebale razviti program edukacije za podršku roditeljima koji bi se bavio temama koje su roditeljima važne. Takvim bi se programom podrške za roditelje izgradilo uzajamno povjerenje i razumijevanje između roditelja i učitelja. Popis ključnih tema za takav program trebali bi zajednički predložiti učitelji i roditelji. Roditelje bi također trebalo poticati da budu suvoditelji u radionicama koje ih najviše zanimaju.
3. Škole bi također trebale stvoriti mogućnost da se roditelji međusobno bolje upoznaju i povežu što bi im omogućilo da se upoznaju u prijateljskoj, opuštenoj atmosferi. Tako je u jednoj fokus grupi iznesen zanimljiv prijedlog: svaka škola bi trebala imati sobu za roditelje – u kojoj bi se mogli nalaziti s drugim roditeljima, popiti kavu s njima i imati kutiju za prijedloge i ploču s informacijama o aktivnostima u koje bi se roditelji mogli uključiti te informacijama o ostalim školskim aktivnostima. (<http://www.see-educoop.net/aeiq/outputs.htm>)
4. U svrhu poticanja roditeljskog volontiranja trebalo bi izmijeniti i neke zakone –osobito onaj koji se odnosi na asistente u nastavi, jer sadašnji zakon ne dopušta roditeljima da pomognu učiteljima u aktivnostima unutar učionice.
5. Strukturu i funkcioniranje Vijeća roditelja bi također trebalo izmijeniti tako da postanu učinkovitija. Roditelji iz fokus grupa smatraju da su Vijeća roditelja prevelika i da bi postala učinkovitija kad bi ih se podijelilo na dvije grupe (niži i viši razredi). Tako bi se mogao čuti glas svakog roditelja o pitanjima djetetovih razvojnih i obrazovnih potreba. Školski akti bi također trebali osigurati da roditelji koji pripadaju manjinskim skupinama ili marginaliziranim grupama (roditelji djece sa posebnim potrebama) budu zastupljeni u školskim odborima i školskim vijećima. Roditelji koji su članovi školskih vijeća bi također trebali redovito informirati druge roditelje o glavnim odlukama te se konzultirati s njima o određenim temama.

Literatura

1. Eccles, J. S., & Harold, R. D. (1996). Family involvement in children's and adolescents' schooling. In A. Booth & J. F. Dunn (Eds.), *Family-school links: How do they affect educational outcomes?* (pp. 3-34). Mahwah, NJ: Erlbaum.
2. Epstein, J.L., Coates, L., Salinas, K.C., Sanders, M.G., & Simon, B.S. (1997). *School, Family, and Community Partnerships: Your Handbook for Action*. Thousand Oaks, CA: Corwin Press..
3. Fantuzzo, J. W., Davis, G. Y., & Ginsburg, M. D. (1995). Effects of parent involvement in isolation or in combination with peer tutoring on student self-concept and mathematics achievement. *Journal of Educational Psychology*, 87, 272-281.
4. Griffith, J. (1998). The relation of school structure and social environment to parent involvement in elementary schools. *Elementary School Journal*, 99, 53-80.
5. *National Standards for Parent/Family Involvement Programs*. National Parent Teacher Association. <http://www.pta.org/programs/pfistand.htm>. 1997.
6. Zakon o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi (Narodne novine br. 87, 2008.)
7. <http://www.see-educoop.net/aeiq/outputs.htm>:
Survey Results
Stakeholder Participation in Schools
Focus Group Reports
Survey Instruments
Country Context Reports
Country Survey Reports – Croatia: Executive Summary in English